

KARIN SVEEN

A jó szív

Egy csendes kisváros peremén, zöld fenyőerdő szélén, egy barna, fehérablakos kicsi ház fekete kéményéből kobaltnék füstfelhő száll felfelé, és csendesen a fák közé gomolyodik.

Mintha valaki szivarozna odabent, gőzöl, füstöl, pöfékel a kémény. Egyébként esik, a városra, az erdőre és a háztetőre apró cseppek hullanak, a fűszálakon csillog a víz, a házfalakból a gerenda és a kátrány nehéz szaga árad. Az udvaron néhány ölnyi nyírfa világít, a felhasogatott fa halványsárga, szinte aranyszínűnek látszik a feketére mázolt házfal, a szürke bak, a szürke fejsze és a szürke fűrész mellett.

A ház körül nincs kerítés, fatolvajt nem látni a környéken, ez meg sem fordul az emberek fejében, pedig ínséges napok járnak, egyre többen élnek szűkösen, az újjgazdagok pedig egyre harsányabbak.

Néhányan barátok közt töltik az időt és csendesen beszélgetnek. Kicsi házaikban pipáznak, elmélkednek és kimondják, amit gondolnak.

A tűzfal mellett álló vaskályhából árad a nappali szobába a meleg, a kék füst a kéménybe, onnan az égbe.

Az asztalt Olaf és öt-hat ember üli körül, felolvasnak, körbeadják a könyveket, lapozgatnak. Az olajlámpából, amely láncra erősítve himbálózik a fejük fölött, ömlik a füst. A tizenöt éves Synnøve az ablak melletti díványon ül, onnan hallgatja és figyelni az embereket. Kint a konyhában az anyja kávéfőz, a fászládán ül barna, ünneplő szoknyájában és kávészemeket rágszál. Nyakán pici ezüstkeresztet visel, mert a maga módján istenhívő, és szép hangja van – meg szokták kérni, hogy énekeljen, és most is erre vár csendben.

Az emberek ki-kiszólnak és kérlelik, az asszony a nappali és a konyha között állva megadja magát és hátra teszi a kezét. Synnøve az ablakból beszűrődő gyenge fénynél hallgatja az anyja lassan ringó énekét, amely olyan, mint a hideg éjszakák után felszálló hajnali köd.

A gazdagok lakomáznak és mulatnak

A szegényember meg csak nézi

Cserélnének a zsellérral egy évre

Meglátnák majd, hogyan él.

Mire az asszony az ének végére ér, fényesre pirul az arca. Odalép hozzá Olaf barátja, aki évekig erdőt irtott a Szovjetunióban, két oldalról arcon csókolja és a fülébe súgja, hogy „elvtársnő”. Az asszony szeme felcsil-

lan, először a padlóra, aztán a férjére és Synnøvére néz, és azt mondja:

– Csúnya dolgokat látott ám az erdőben! Pucéron jártak az emberek, és csókolóztak ott is, ahol mások látták!

Az emberek csak rikoltoznak, öklüket csapkodják, szívják a pipájukat, aztán elrakják a papírokat. Az asszony tiszta abroszt tesz az asztalra és kitölti a kávé.

Olga Berg hisz a népben és a nép Istenében, gyűléseken énekel, mindig mindenki őt akarja hallani, ő pedig szereti, ha felkéri! Fellépett már az imaházban és a kultúrházban, sőt egyszer a piactéren, egy sztrájkgyűlésen is. Ez akkor volt, mikor a városban a varrónőket felmondással fenyegették, mert szervezkedni kezdtek. Olga sztrájkőr volt, és énekelt, miért is ne tette volna?

Olaf Berg egyetért a feleségével, s bár nem hisz Istenben, belátja, föld és ég között ami disznóság történt, azt nem az Úr gondolta ki, hanem a föld urai cselekedték. Olga Bergnek tetszenek Olaf szavai, elégedetten bólogat.

Bergék megegyeznek, hogy minden második gyermeküket keresztelik csak meg, és mivel Synnøve a legidősebb, és megkeresztelték, konfirmálni is fog. Vasárnap van, Berg és az emberek gyűlésre indulnak a városba. Synnøve és az anyja leszedik az asztalt, ablakot nyitnak, szellőztetnek és elmosogatnak.

Synnøve törölgeti az edényt. A bögrék a mosogató aljához koccannak. A konyha kicsi ablaka bepárásodik a gőztől.

Az emberek után csendes a ház. Synnøve szereti az embereket hallgatni. Egyszer az egyik megkérdezte, mi szeretne lenni, ha felnőtt, és Synnøvéből azonnal kibugygyant, hogy kommunista, és hogy tizenkét gyereke lesz, azok is mind kommunisták és favágók lesznek, akár csak az erdőirtó, aki a Szovjetunióban volt.

Az emberek a térdüket csapkodták, nevettek és azt kérdezték: És mi lesz, ha lányaid születnek? Egy pillanattig csend volt, mert erre Synnøve nem gondolt, de aztán kivágta magát és azt mondta, hogy az mindegy! Favágók lesznek mind, az egész csapat! És míg nevettek rajta, Synnøve feje felforrósodott, és azt gondolta, hogy jobb, ha bolondosnak nézik, mint ostobának.

Az anyja kettőt sóhaj, mintha mondani szeretne valamit, aztán így szól:

– Bárcsak jobb erőben lennék!

– Miért?

– Kereshetnék egy kis pénzt, és vennék neked egy rendes ruhát a konfirmálásra.

– Nem számít – mondja Synnøve. Nem tudja, mit mondjon, és többet nem szól.

– Kaptam fehér lenzsákat a boltban, abból varrok neked valamit.

– Biztosan szép lesz – mondja Synnøve, és maga elé képzelettel a zsákruhát.

Kint esik az eső. A favágók gyűlést tartanak, a nappaliban hűvös van, az olajlámpa sárgán pislog az alacsony szobában.

Másnap is egész nap esik, és az esővíz tisztára mos mindent. Délután, amikor már szőrcsög a felázott föld és a fű csomókban válik le a talajról, az asszony nagynénje közeledik lihegve az úton.

A néni testvére vagy féltestvére volt az asszony anyjának, vagy fogadott gyermek, vagy csak náluk nevelkedett, nem tudja senki. Volt, aki volt, most már olyan öreg, hogy senki sem emlékszik, milyen volt fiatalon, és olyan jól tartja magát, mintha örökké élni akarna. Az öregasszony köztük van, mióta világ a világ, és mivel Olga Berg anyja halott, a néni átvette a szerepét, és mindnyájuk anyjának tekinti magát.

Bordó selyemruháján mellű virít, haja ősz. Olyan jó húsban van, hogy nem fér bele a karosszékekbe, ezért a díványra ül.

Az asszonyt őszintén, anyáskodva elkeresztelte Picusnak, Synnøvét pedig Kispicusnak. A néni mintha most érkezne az imaházból, ahol szíve csordultig telt szeretettel – igen, valóban! –, tekintete ellágyul, és az életért, az ételért, magáért, ismerősökért és idegenekért mondott őszinte imája átjárja a lelkét.

A néni szeret meglepetést okozni, s most is hoz valamit. Szürke, szűk esőkabátja alatt degeszre tömött táská domborodik. Egyenest a nappaliba tart. Arcán szívélyes mosoly. Az anya lesegíti róla a kabátot és a csizmát, meleg sálba bugyolálja, és a lábára gyapjúzoknit ad. Megölelik egymást, annyi jószág sugárzik belőlük, hogy Synnøve megirigyli a két asszony szívében lakozó Jézust. Már szinte szeretné, hogy az ő szívébe is beköltözzék!

A néni Synnøvét is megöleli. Synnøve úgy érzi, mintha ropogós, meleg ruhákat lengető szárítókötél szakadt volna a fejére.

– Kiteszed a lábad a házból ebben az esőben – mondja az asszony.

– Semmi sem akadályozhat meg a jó ügy szolgálatában – feleli a néni (mindenki így hívja) titokzatosan, és elégedett nyögéssel ereszkedik a díványra. Hajában apró esőcseppek csillognak, szürke szeme fényes, kezét a bordó selyembe burkolt hasára teszi és barátságosan, majdnem szeretettel veszi szemügyre Synnøvét.

– Hát igen – sóhajtja. – Megnőttél, Kispicus!

Az anya behozza a kávé és a süteményestálat, finom kávéillat terjeng a szobában. A néni megint sóhajt.

– Micsoda áldás vagy te, Picus, mosol és főzöl és varrsz, először másnál, aztán itthon, az ember (ez Olaf) meg mindig csak munkában van, vagy elmegy, igaz is, ami meg van írva: Aki enni akar, annak az Úr nevében dolgoznia kell.

Az anya csak mosolyog, telt ajka elhalványul, bús szeme összeszűkül. A szürke fényben mintha a kövér néni fogyó árnyéka lenne.

A kövér néni a tál után nyúl, suhog rajta a selyemruha, megmarkol egy szárazsüteményt, vastag ujjaiával összemorzsolja, és úgy tömködi a kicsi szájába, mint egy mókus a fenyőtobozt.

Synnøve elvesz egy karácsonyi süteményt, melynek friss élesztőszaga van. Amikor a csészék csörömpölése elül, és az esőcseppek felszáradnak, a néni kiereszti a hangját, mintha a gyülekezet és Isten előtt szólna:

– Kedveseim, eljött az idő, hamarosan tanúi leszünk Kispicus gyermeki hitvallásának, amelyet Krisztus színe előtt, aki megmentett bennünket a haláltól, szeretete körében mond majd el, olyan lesz, mint egy fehér angyal. Ó, mennyire örülök! Ha megérem, hálát adok Istennek!

A néni mély levegőt vesz, és Synnøve fülig vörösdik a kenetteljes beszéd hallatán. Csendesebbre fogja a hangját és bizalmasan folytatja:

– Imádkoztam érted Jézushoz!

A néni újabb szárazsütemény után nyúl, összemorzsolja és odaadással eszi.

Bent párás a levegő, az ablakokat kívülről veri az eső. Synnøve a mazsolát csipegeti ki a süteményből, és nem néz senkire, de érzi, hogy figyelik, mondani készül valamit, tolulnának elő a szavak, de teljesen megnémul.

– És mit hallok Picustól? Azt, hogy nem tudja, honnan vegyen neked ruhát. Akkor gondoltam ki, hogy neked adom a menyasszonyi ruhámat, Picus nem akarja elfogadni, de én azt mondtam, neked adom a legszebb ruhámat, és egy cseppet sem leszel hitványabb a többi kislánynál. Ilyen konfirmandust nem látott még a világ, ezt én mondom neked, Kispicus!

Synnøve szíve nagyot dobban. A néni mély levegőt vesz, aztán előhúzza a táskából egy hatalmas fodorkolosszust, olyan, mint egy rakás függöny, mint egy halom molyirtó szagú szennyes, teli fodorral, csipkebetéttel, hímzéssel, zsabóval és ráhajtással, és suhog, mintha egy csapat madár húzna el a fák között. Mielőtt kiemelne az egész kupacot a szatyorból, Synnøvéből kibukik:

– Nekem nem kell.

A menyasszonyi ruha suhogása egy pillanatra abba marad.

Mindenki a ruhát bámulja. Aztán hirtelen érces hangon megszólal a néni:

– Mi a csoda! Már hogyan kellene! Állj csak fel, felpróbáljuk.

– Nem is örülsz? – kérdezi az anya.

– Átvarrom, és szép lesz benne! Senki nem veszi észre, hogy a nénikédé volt.

Synnøve feláll és üvöltöni kezd. Kétségbeesett kitörését nem az értelme irányítja, maga sem hitte, hogy képes lesz kimondani:

– Nem akarom! Nem kell a nénikém ócska gönce! Nem veszem fel! Inkább megszököm, mint hogy rám adjátok!

A néni úgy bámul rá, mintha az égből pottyant volna elé, szája tátva, szeme mint két cintányér. Az anya zokog. Synnøve érzi, amint belül elárasztja az eső és a szürkeség, toporzékol és kiabál:

– Nem! Nem akarom!

Most a néni gurul dühbe. A csipkeruhával a kezében felkászálódik a díványról:

– Te hálátlan! Most jól figyelj: Picusnak nincs pénze új ruhára, látod, hogy sír! Hallod? Nincs rá pénze, érted, és pucéron nem mehetsz konfirmálni! Legyen eszed, lányom, örülni fogunk neked mindnyájan, elég a butáskodásból!

– Esküszöm apám életére, hogy nem veszem fel! – Synnøve az arca elé tartja a karját és várja az ütést. De nem ütik.

– Apádra? Arra a pogányra? Inkább ránk esküdj és magadra! És a mifajtánkra!

– Nem kértem új ruhát. Anya azt mondta, varr nekem a lenzsákból, jó lesz az! Nem igaz?

A néni egyszer csak elkezd a lány fejére húzni a csipkeruhát. Synnøve kétségbeesetten menekülne a keze közül. Anya csak ül a széken és sír, Synnøve visít, a

néni megátalkodottan szidja. És Synnøve egész lényé tiltakozik, a lábujja, a karja, az egész teste lázad. Kint esik az eső, az ablakot belepi a pára és a füst. Synnøve ráncigálja és tépi a ruhát, a néni rémülten elengedi és dühösen sziszegi:

– Megörültél, te lány! Elszaggatod életem legszebb ruháját?

Synnøve megérzi a néni hangjából, hogy abba kell hagynia. Ledobja magáról a fehér hacukát és kirohan, le az útra, és addig szalad, míg eltűnik a láthatáron.

Synnøve a szünni nem akaró esőben, a csöpögő fák alatt, a néptelen, sáros utcákon szaladva siratja az anyját és önmagát. Nincs kihez bemenni panaszkodni, tudja, hogy vissza kell mennie, mindig csak vissza.

Végül, mikor ismét a házuk előtt áll a zuhogó esőben, és úgy gondolja, hogy a néni már elment, s az anyja egyedül van bent, a harag és a keserűség elnémítja. Sajnáltni kezdi az anyját.

Mikor belép a házba, egyikük sem szól. Az asztalt lestedték. Nem néz az anyjára, az anyja se néz őrá. Synnøve leveti magáról a vizes holmit, szárazat vesz fel. A díványra ül, és néz kifelé az ablakon.

Végül szólnia kell valamit.

– Vacak idő.

A szobában rossz a levegő.

Olga Berg a másik ablakon néz kifelé és azt feleli:

– Varrok valamit a zsákból, ha akarod.

– Igen – mondja Synnøve arccal az ablaknak fordulva. Meg kéne fordulnia, vagy mondania kellene valamit.

– Azt gondoltam, hogy neked adom a varrógépet – mondja az anyja.

Synnøve szeretné megölelni.

KJELL ASKILDSEN (1929) a norvég novellairódalom legkiválóbb élő képviselője. Műveit több mint húsz nyelvre lefordították, 2006-ban megjelent gyűjteményes kötetét az olvasók szavazatai alapján *Az utóbbi huszonöt év legjobb norvég könyvének* választották. Utoljára 1999-ben jelent meg új kötete – *Thomas F. utolsó feljegyzése az utókornak* címmel. A novelláskötet rövid „egypercesei” egy kissé komikus és szánalmas öregember feljegyzései a környezetéről, embertársairól, az öregségről. Kjell Askildsen mesterien kezeli a nyelvet – sajátos stílusát száraz, tömör mondatok és szinte askétikus pontosság jellemzi.

FRODE GRYTEN (1960) ahhoz a fiatalabb írónemzedékhez tartozik, amely a norvég nyelvjárásokból alkotott „nynorsk” (új norvég) nyelven ír. A nyugat-norvégiai Odda városból származik, ahol egykor virágzó fémipar és ércbányászat biztosította a megélhetést. Frode Grytten 1983-ban verseskötettel debütált, az áttörő sikert 1999-ben megjelent, Brage-díjjal jutalmazott *Ének a méhkaptárban (Bikubesongen)* című kötet hozta meg számára. A kötet regényné fűzött elbeszélések sora, szereplői a hanyatló ipari kisváros, Odda lakói. Frode Grytten novelláira a realista történetmesélés, a fanyar

humor és – a kortárs amerikai prózából ismert – nyers, szókimondó stílus jellemző. Műveiben gyakran foglalkozik a norvég szociáldemokrácia visszás és furcsa vidéki lecsapódásával. Eddig hét novelláskötetét és három regénye jelent meg.

ROLF JACOBSEN (1907–1994) norvég költő, a modern norvég líra egyik vezéregyénisége. Kristianiában (Oslóban) született, az egyetemi éveket követően azonban egy vidéki kisvárosban, Hamarban élte le nem túl mozgalmas életét. Ennek ellenére mégis ő a nagyvárosi élet első norvégiai képviselője. 1933-ban indult, *Jord og jern (Föld és vas)* című kötetének címében ott van kettős kötődése: érdeklődése az ipari és technikai forradalom vívmányai és a dramatikusan szép norvég táj iránt. Verseiben fölvonul a modern nagyváros, reklámok villognak, gépkocsihordák rohannak, csábítóan intgetnek a kirakatok, vonatok száguldanak. *Fjerntog (Távolsági vonat, 1951)* című kötetének címe szimbolikus, ebben és későbbi kötetekben mesterei: Mallarmé, Whitman és Lundkvist stílusjegyeit fejleszti tovább. Verseiből magyarul *A város metafizikája* címmel 1978-ban jelent meg válogatás Sulyok Vince fordításában.